

Ingrediënten om de positie van bewoners en -initiatieven in de warmtetransitie te versterken

27 november 2020,

Beste raadsleden,

Jullie zitten in een mooi en complex proces om kaders te stellen voor de warmtetransitie in Zwolle. We waarderen dat de gemeente in de aanloop naar de transitievisie warmte én bij de verkenning naar de organisatie van een Zwolse warmteketen, het gesprek heeft gevoerd met een aantal stakeholders en ons, als samenwerkende initiatieven in Zwolle, daarbij heeft uitgenodigd. Ook hebben we jullie luisterend oor en geïnteresseerde vragen bij de informatieronde voor de raad gewaardeerd. Bovendien zijn we gestart met een CoP, community of practice, met de gemeente en initiatieven. We waarderen dat de relatie van de gemeente met de initiatieven groeit.

Toch willen wij, als samenwerkende initiatieven, nogmaals expliciet de positie van bewoners en -initiatieven benadrukken. Draagvlak, vertrouwen en rechtvaardigheid zijn doorslaggevend om projecten in wijken te realiseren. Als er initiatief is in een wijk, is de eerste hobbel al genomen. Als er geen initiatief is, is het ook belangrijk om goed samen te werken met bewoners. In deze brief geven we een aantal aandachtspunten en suggesties hoe dit te borgen in de besluitvorming.

Onze aandachtspunten voor de positie van bewoners in het kort:

1. In het klimaatakkoord is afgesproken dat voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit gestreefd wordt naar 50% lokaal eigendom, maar er is niks vastgelegd of afgesproken over lokaal eigendom bij warmte. Dit maakt het moeilijker om positie te krijgen als lokale warmte-initiatieven. Terwijl de transitie naar warmte heel direct invloed heeft op het leven in je eigen huis en het belangrijk is dat energie voor iedereen betaalbaar is. Zeggenschap van bewoners over het proces en mogelijk het warmtesysteem (met welke technische oplossingen dan ook) helpt voor draagvlak, vertrouwen en rechtvaardigheid.
2. De warmtetransitie, op deze schaal, is voor ons allen nieuw. Nationaal en internationaal wordt erkend dat de rol van bewoners belangrijk is. De afgelopen jaren zijn Europese richtlijnen van kracht geworden. De Europese Directives leggen vast dat burgers het recht hebben hun eigen energie te organiseren. Het zijn goede handvatten om de eigen positie van lokale warmte-initiatieven vast te leggen in beleid en te zorgen voor een inclusieve warmtetransitie.
3. Tot op heden was er sprake van een speelveld met 2 partijen: markt en overheid. Op het moment dat bewoners een gelijkwaardige rol en positie hebben is er sprake van een speelveld met 3 partijen: overheid, markt, georganiseerde bewo-

ners. Het is daarbij noodzakelijk om de positie van bewoners ook formeel te erkennen. Inmiddels hebben de bewoners de mogelijkheid om een eigen formeel erkende positie in te nemen onder de naam 'Warmteschap', zoals uitgewerkt door Energie Samen, de landelijke coöperatie van energiecoöperaties. Er is nog tijd en ruimte om de positie van een warmteschap in Zwolle nader te verkennen en waar mogelijk mee te gaan experimenteren, zodat we ook gezamenlijk kunnen werken aan draagvlak, vertrouwen en rechtvaardigheid. Gezamenlijk als gemeente, bewoners en bedrijven, zodat we vertrouwen krijgen in elkaar. Zodat we op basis van dit vertrouwen vorm kunnen geven aan strategische vraagstukken in de warmtetransitie en kunnen spelen op innovaties die we nu nog niet kennen.

Suggestie met betrekking tot besluitvorming:

I Richtinggevend beeld

In de transitievisie warmte, naast de startmotor, ook nadrukkelijk het bestaan van bewonersinitiatief toevoegen als criterium in de lokale analyse om in een wijk aan de slag te gaan.

II Ruimte voor participatie en initiatief door de samenleving

1. Betrokkenheid bij bewoners is doorslaggevend voor succesvolle warmteplannen en -projecten. Wij adviseren om een strategie uit te werken voor brede en inclusieve bewonersparticipatie inclusief een strategie hoe bewonersinitiatieven ondersteund of uitgenodigd kunnen worden. Ook in wijken waar dat minder vanzelfsprekend is.
2. Onderdeel van de strategie is het vrijmaken van capaciteit en budget voor het ondersteunen van bewonersinitiatieven. De huidige budgetten zijn lang niet voldoende voor de vele initiatieven die in de hele stad aanwezig zijn.
3. Daarnaast is het in de langdurige processen bij warmte van belang snel in te kunnen schatten of een bewonersinitiatief serieus is en het te ondersteunen, zodat het stapsgewijs uit kan groeien tot een serieuze gesprekspartner of professionele organisatie. Wij stellen voor dat de gemeente en bewonersinitiatieven samen een werkwijze ontwikkelen om vast te stellen welke initiatieven kansrijk zijn en hoe ze stapsgewijs te ondersteunen. Dit ter vervanging van de bureaucratische omwegen zoals voorgesteld op p. 13 met o.a. het proces Nieuwe Ruimtelijke Initiatieven.

III Samen met bewonersinitiatieven een nadere verkenning uitvoeren op de positionering van een warmteschap

1. Wij pleiten ervoor dat het warmteschap onderzocht wordt als derde regievariant. Het Warmteschap borgt de eigen positie van bewoners en eindgebruikers met lokaal eigendom en zeggenschap.

2. Daarnaast pleiten wij ervoor om waar mogelijk ook te durven experimenteren met een bewonerscollectief als Warmteschap, mogelijk met de initiatieven in Assendorp en Dieze.

IV De onderzoekservaringen opnemen in het afwegingskader

Tot slot geven wij het advies om de uitkomsten van het onderzoek naar warmteschappen mee te nemen in het afwegingskader zoals nu wordt geadviseerd voor fase 1 Holtenbroek. Om vervolgens dit nieuwe afwegingskader in zijn geheel op te nemen in de transitievisie warmte wanneer deze opnieuw wordt vastgesteld.

Wie zijn we?

Wij zijn vertegenwoordigers van de bewoners gedreven kant van de energietransitie: Coöperatief WijBedrijf Dieze, 50 tinten groen Assendorp, Blauwvinger Energie en Energie Samen | Buurtwarmte.

Joost Kroes, Milou van Rijn en Kirsten Notten.

kroes@wijbedrijfdieze.nl

vanrijnmlou@gmail.com

kirsten.notten@energiesamen.nu

Tot slot

Stichting Berkum Energieneutraal heeft kennis genomen van de brief en onderschrijft het grote belang dat inwoners stem krijgen, kunnen meebepalen en kunnen participeren in het wijkenergiesysteem dat bij hen in de wijk gaat zorgen voor vervanging van aardgas om te verwarmen en te koken. Daarom vindt de stichting de voorstellen tot aanvulling van de transitievisie warmte, als verwoord in deze brief, sympathiek.

Bijlage

- Warmteschap rapport Energie Samen

Meer info: <https://buurtwarmte.energiesamen.nu/nieuws/137/nieuwe-publicatie-over-warmteschappen>